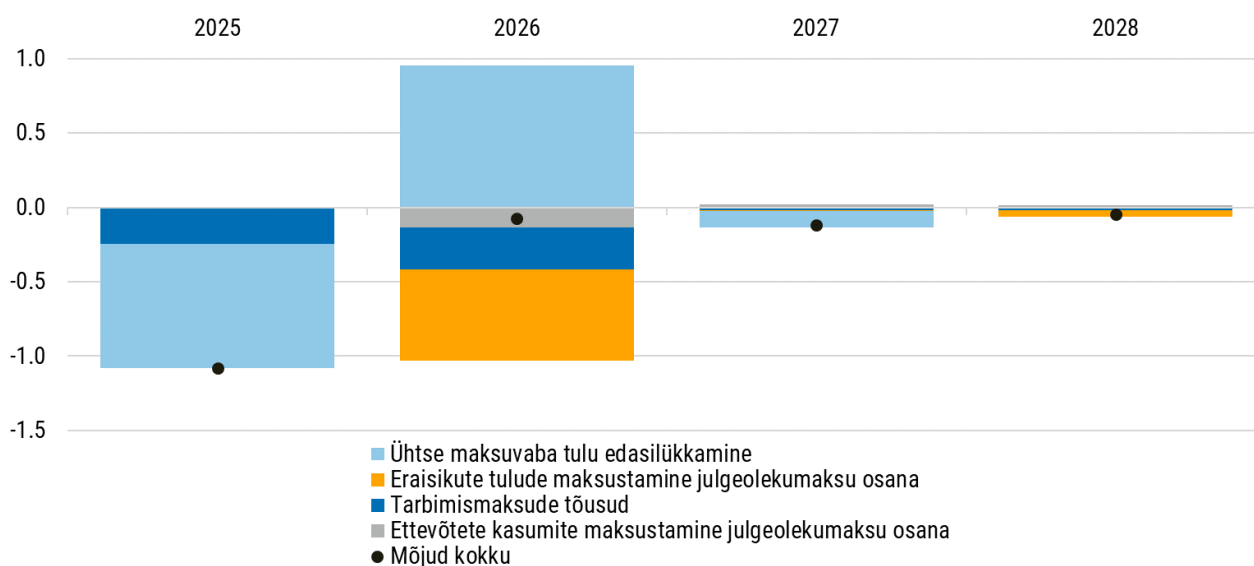

1. Maksumuudatuste mõju majandusele

Plaanitavad eelarveseisu parandavad maksudega seotud muudatused mõjutavad Eesti majandusarengu väljavaadet. Muudatused mõjutavad näiteks majapidamiste netosissetulekuid, hindasid ja SKPd. Eraisikute tulude maksustamisega seotud muudatused, ettevõtete maksustamisega seotud muudatused ja tarbimismaksudega seotud muudatused vähendavad SKP reaalkasvu 2025. aastal hinnanguliselt 1,1 protsendipunkti võrra, 2026. aastal 0,1 protsendipunkti võrra ja 2027. aastal 0,1 protsendipunkti võrra (vt allolev joonis 1). 2028. aastal vähendavad maksudega seotud muudatused kokku SKP reaalkasvu vähem kui 0,1 protsendipunkti võrra. Kõige suurem mõju SKPle on hinnanguliselt eraisikute tulude maksustamisega seotud muudatustel. Tarbijahindade tõus kiireneb käibemaksu ja aktsiiside tõusu tõttu 2025. aastal 0,8 ning 2026. aastal 1 protsendipunkti võrra.

Hinnangus arvestatakse nii julgeolekumaksu seaduse eelnõus kavandatud kui ka sellega seonduvaid meetmeid (ühtse maksuvaba tulu edasilükkamine ja kiirendatud aktsiisitõus).

Joonis 1. Maksumeetmete hinnanguline mõju SKP reaalkasvule (reaalkasvu muutus võrreldes baasprognosisga protsendipunktides)

Allikas: Rahandusministeerium.

Eeltoodud hinnangud mõjust SKPle lähtuvad meetmete laiemast majanduslikust mõjust, s.t arvesse võetakse nii otsesed, kaudsed kui ka tingitud efektid. Meetmete laiemast majandusliku mõju hindamiseks on kasutatud sisend-väljundraamistikul põhinevat makromudelit¹, mille tulemusi on Rahandusministeerium eksperthinnangu korras mõnel juhul korrigeerinud. Eraisikute tulude suurem maksustamine vähendab eraisikute netosissetulekuid, mistõttu väheneb nõudlus majanduses eratarbimiskulutuste vähenemise tõttu.

¹ Anspal, S., Järve, J., Kallaste, E., Kivi, L., Sõmer, M. (2022). C-19 makromudel. Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR.

Tarbimismaksude tõstmine tõstab hinnataset majanduses ja vähendab reaalhindades eratarbimiskulutusi. Julgeolekumaksuna ettevõtete kasumite maksustamine mõjutab SKPd investeeringute vähenemise kaudu, mis omakorda vähendab hõivet ja tarbimist. Maksumuudatuste mõju kohalikule lisandväärtusele on väiksem kui meetmete maht, kuna eratarbimine ja investeeringud sisaldavad importkaupu ja -teenuseid.

Majanduslike mõjuhinnangute taust

Alljärgnevalt on toodud viited mõnedele uurimistöodele ja analüüsidele, mida on kasutatud taustainfona eelnõudega plaanitavate maksumuudatuste majandusliku mõju hindamisel.

Bušs ja Grüning (2023)² on töötanud välja dünaamilise stohhastilise üldise tasakaalu (DSGE) mudeli Läti majanduse jaoks erinevate fiskaalsete meetmete mõjude analüüsimiseks. Mudelist nähtub, et sama eelarvemõjuga, kuid erinevate maksutõusustsenaariumide korral on kõige suurem negatiivne mõju SKPle töjõumaksude tõstmisel. 40 kvartali jooksul võib negatiivne mõju SKPle olla hinnanguliselt vahemikus 0,4 kuni 1,1 korda maksumuudatusega täiendavalt kogutud töjõumaksude suuruselt. Tarbimismaksude puhul on see vahemik -0,1 kuni 0,4 korda. Kapitalitulu maksude tõstmisel on küll pikemaajalisem mõju SKPle kui teistel maksudel, kuid negatiivne mõju esimestel aastatel ei ole nii suur kui töjõumaksudel. **Eelkirjeldatud mudeli hinnanguid Läti majanduse kohta võib tõenäoliselt üldiselt silmas pidada ka Eesti majandust analüüsid.** Kuna Eestis on ettevõtete ligipääs rahastamisele aga parem kui Lätis ning meie ettevõtte tulumaksusüsteem võib olla tekitanud investeeringute ebaefektiivsust, võivad kapitalitulu maksude tõstmise mõjud Eestis olla väiksemad.

Konkurentsivõime eksperdikogu³ on analüüsinud praegust ettevõtete tulumaksu Eestis (s.t jaotatud kasumi maksustamist) ja leidnud (lk 26–27), et „Senised teadusuuringud on näidanud, et selline tulumaksusüsteem on suurendanud Eesti ettevõtete likviidseid varasid, vähendanud võlapõhist finantseerimist ning suurendanud jaotamata kasumi osakaalu (vt Hazak 2009; Masso ja Meriküll 2011; Masso jt 2013). See on ühtlasi kasvatanud ettevõtete investeeringuid ja tootlikkust, kuigi positiivne mõju kogutoodangule on olnud tagasihoidlik.” Lisaks toob konkurentsivõime eksperdikogu välja, et jaotamata kasumi akumulatsioon võib viia laenukapitali alakasutamiseni ja tekitada mitteoptimaalse kapitalistruktuuri ning piirata kapitali ümberpaiknemist.

Konkurentsivõime eksperdikogu on analüüsinud ka kapitali kättesaadavust ettevõtete jaoks ning välja toonud, et üldiselt peavad Eesti ettevõtjad oma võimalust pankadest või kapitaliturult laenu saada keskpäraseks, kuid ettevõtete hinnang laenukeskkonnale on viimastel aastatel oluliselt halvenenud⁴. Sarnane hinnang on toodud ka Eesti Panga analüüsis, kus tuuakse välja, et enim on halvenenud transpordi- ja tööstusettevõtete hinnangud laenukeskkonnale⁵. Eeltoodust lähtuvalt võib arvata, et ettevõtete kasumite maksustamisel on teatud negatiivne mõju ettevõtete investeeringutele, kuid mõju ei ole tõenäoliselt väga suur.

² Ginters Bušs & Patrick Grüning (2023) Fiscal DSGE model for Latvia, Baltic Journal of Economics, 23:1, 1-44, DOI: 10.1080/1406099X.2023.2173915

³ Kaasik, Ü., Männasoo, K., Vahter, P., Varblane, U. (2024). Eesti majanduse olukord ja väljavaated. Konkurentsivõime eksperdikogu raport Riigikogule. Tallinn: Riigikogu Kantselei.

⁴ Kaasik, Ü., Männasoo, K., Vahter, P., Varblane, U. (2024). Eesti majanduse olukord ja väljavaated. Konkurentsivõime eksperdikogu raport Riigikogule. Tallinn: Riigikogu Kantselei.

⁵ Eesti Pank. (2024). Majanduse Rahastamise Ülevaade. Märts 2024.

Pikemas perspektiivis on eelarve tasakaalu poole liikumine ning riigi võlakoormuse kasvu stabiliseerimine makromajandusele positiivse mõjuga, sest see vähendab riigivõla kasvust tulenevate probleemide riski ja riigi intressikulud ning loob riigi jaoks fiskaalpoliitilist ruumi tulevaste kriisidega toimetulekuks.

2. Mõju maksukoormusele

2.1 Maksukoormuse üldhinnang

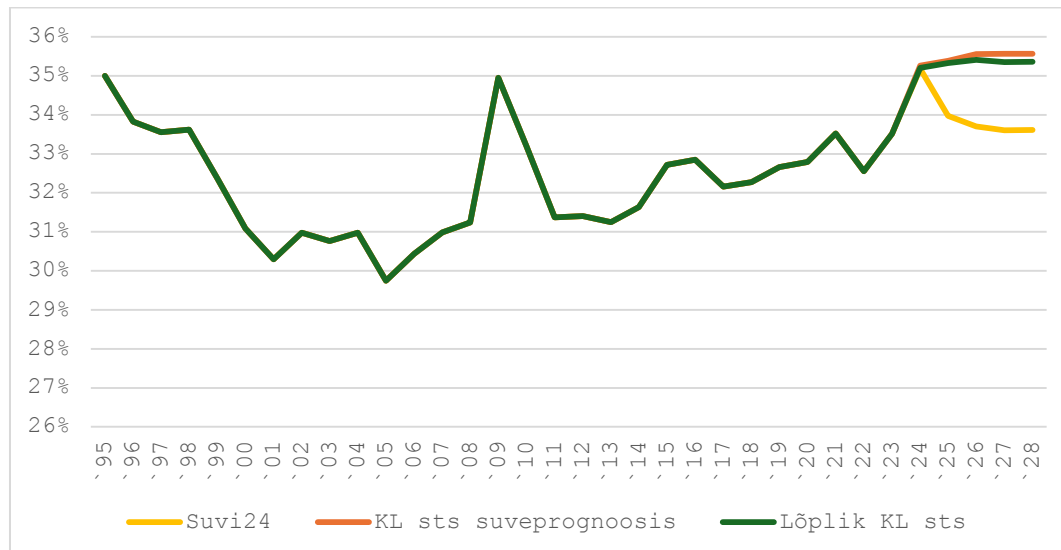
Võrreldes Rahandusministeeriumi 2024.a suveprognoosis toodud koalitsioonileppe stsenaariumi mõjuga on täpsustatud nii maksude kui maksumeetmete mõju (vt Tabel 1).

Tabel 1. Muudatused võrreldes suveprognoosi koalitsioonileppe stsenaariumiga

	2024	2025	2026	2027	2028
KL stsenaariumi SKP, mln €	39 214	41 627	43 917	45 988	48 165
Kokku mõju, % SKPst	-0,1%	-0,1%	-0,2%	-0,2%	-0,2%
Maksukoormus, % SKPst	35,2%	35,3%	35,4%	35,4%	35,4%

Koalitsioonileppe kohase makroprognoosiga arvestades vähenes maksukoormus võrreldes suveprognoosiga. See mõju sisaldab ka meetmete mõjuhinnangu täpsustust 0,1% SKPst ulatuses eelkõige äriühingute julgeolekumaksu osas. Kokku vähenes maksukoormus võrreldes suveprognoosi koalitsioonileppe stsenaariumiga kuni 0,2% SKPst (vt 2).

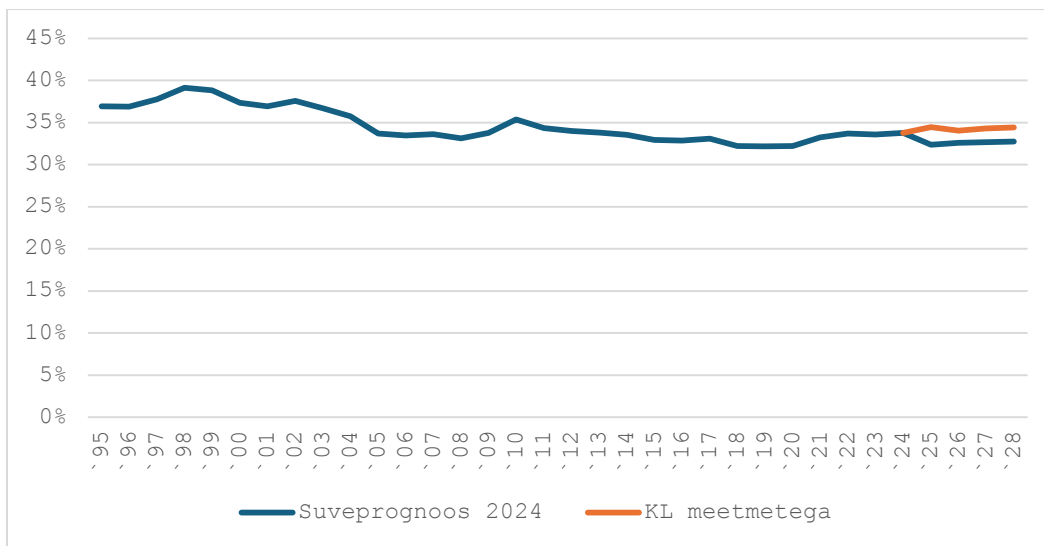
Joonis 2. Maksukoormus erinevates stsenaariumites (% SKPst)

2.2. Tööjõu ja tarbimise efektiivne maksumäär

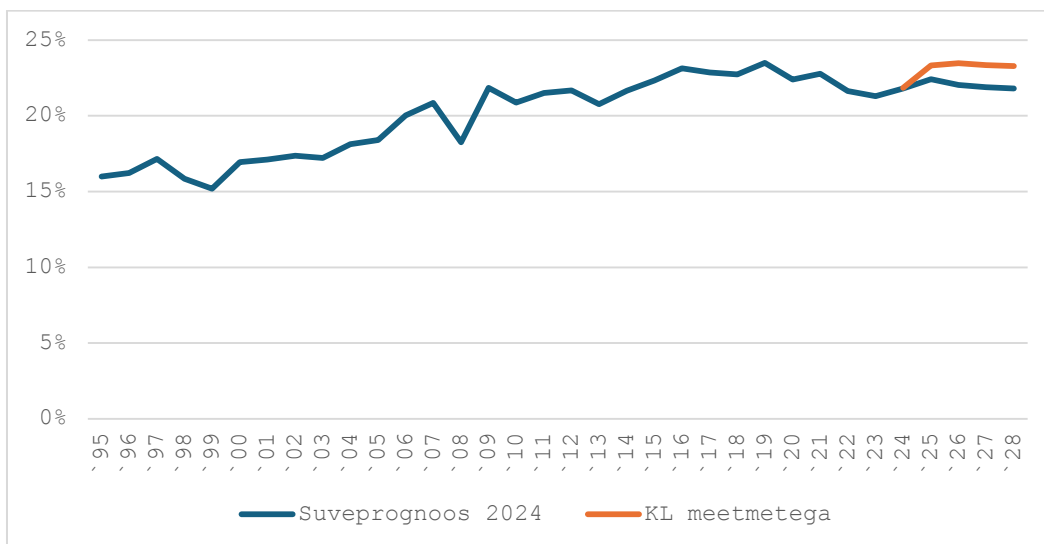
Tööjõu efektiivne maksumäär (kõikide tööjõumaksude suhe tööjõukuludesse) püsib Rahandusministeeriumi 2024. aasta suveprognoosi kohaselt alates 2025. aastast mõnevõrra allpool 33% taset. Füüsiliste isikute julgeolekumaks suurendab näitajat ca 1,6 protsendipunkti võrra. Arvestades ka ühtse maksuvaba tulu kehtestamise edasi lükkamisega aasta võrra ning makroprognoosi koalitsioonileppe stsenaariumiga püsib tööjõu efektiivne maksumäär aastatel 2026-2028 perioodi 2000-2023 keskmise taseme lähedal (vt Joonis 3).

Joonis 3. Tööjõu efektiivne maksumäär (% maksubaasist)

Tarbimise efektiivne maksumäär (kõikide tarbimismaksude suhe tarbimiskulutustesse) püsib Rahandusministeeriumi 2024. aasta suveprognosis kohaselt prognoosiperioodil 22% taseme lähedal. Käibemaksu tõstmise julgeolekumaksuna suurendab näitajat 2025. aastal 0,4 ja aastatel 2026-28 0,9 protsendipunkti võrra. Arvestades ka aktsiisitõusude ja meetmetest tuleneva käibemaksu vähenemisega ning makroprognosis koalitsioonileppe stsenaariumiga tõuseb tarbimise efektiivne maksumäär prognoosiperioodil üle 23%, mis ületab perioodi 2000-2023 keskmist ligi 3 protsendipunkti võrra (vt Joonis 4).

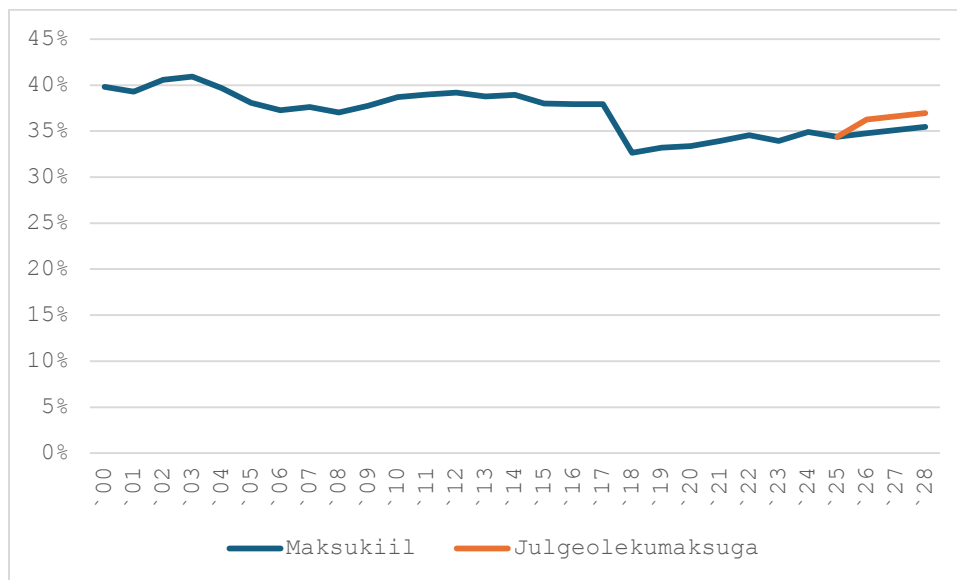
Joonis 4. Tarbimise efektiivne maksumäär (% maksubaasist)

Tööjõu maksukiil on erinevus tööandja tööjõukulude ja töötaja netosissetuleku vahel, mis sisaldab ka rahalisi toetusi (nt lapsetoetused). Liiga kõrge maksukiil võib vähendada huvi töötada ning mõjuda seetõttu negatiivselt tööturu- ja seega majandusarengule.

Üksiku lasteta 67% keskmisest palgast teeniva inimese maksukiil suureneb füüsiliste isikute julgeolekumaksu mõjul aastatel 2026-2028 1,5 protsendipunkti võrra jäädes siiski alla perioodi 2000-2023 keskmisele tasemele (vt Joonis 5).

Joonis 5. Maksukiil, üksik lasteta inimene, kes teenib 67% keskmisest palgast (% töötajakuludest)

Abielus kahe lapsega paari, kus üks vanem teenib 100% keskmisest palgast, maksukiil suureneb füüsiliste isikute julgeolekumaksu mõjul aastatel 2026-2028 1,5 protsendipunkti võrra (vt Joonis 6).

Joonis 6. Maksukiil, abielus kahe lapsega paar, üks vanem teenib 100% keskmisest palgast (% töötajakuludest)

